

Критерії професійних компетентностей вчителя відповідно до кваліфікаційних категорій педагогічних працівників

Кваліфікаційна категорія «спеціаліст другої категорії» присвоюється педагогічному працівникові, який має освітній рівень молодший бакалавр (освітньо-кваліфікаційний рівень молодший спеціаліст), бакалавр чи магістр (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст) (для працівників закладів дошкільної освіти також освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр), стаж роботи на посадах педагогічних працівників не менше ніж три роки.

Та які відповідають критеріям, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст», та які:

Професійна компетентність	Критерії
Мовно-комунікативна компетентність	
Здатність до спілкування державною мовою	Вільно спілкується державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять; влучно застосовує інтонаційні та позамовні засоби виразності мовлення; аргументовано висловлює власні думки державною мовою; вичерпно та чітко відповідає на запитання учнів про різні аспекти навчального матеріалу
Здатність забезпечувати навчання учнів іноземній мові та спілкуватися іноземною мовою у професійному колі (для вчителів іноземної мови)	Вчитель іноземної мови має рівень володіння іноземною мовою B2/C1 відповідно до глобальної шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти; застосовує ефективні підходи і стратегії розвитку комунікативних умінь учнів з іноземної мови
Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів	Використовує мовні засоби для пояснення учням навчального матеріалу, постановки проблемних питань, відповідей на запитання; застосовує мову та мовні засоби як інструмент мотивації учнів до пізнання навколишнього світу
Предметно-методична компетентність	
Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів	Знає законодавчі вимоги щодо змісту повної загальної середньої освіти відповідного рівня та форм організації освітнього процесу (державні стандарти, типові освітні програми, модельні навчальні програми)
	Демонструє академічні знання з освітньої галузі/ навчального предмета (інтегрованого курсу) і володіння методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів
	Аналізує результативність застосування різних методів формування в учнів складних понять, способи використання довідкових матеріалів в освітньому процесі з урахуванням обов'язкових результатів навчання учнів
	Визначає можливі труднощі у навчальній діяльності окремого учня/групи учнів, коригує зміст навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів і обов'язкових результатів навчання
Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для	Добирає навчальний і дидактичний матеріал, диференціюючи його відповідно до рівня сформованості в учнів ключових компетентностей і умінь, спільних для всіх компетентностей, навчає їх практичному застосуванню в різних умовах

всіх компетентностей	
Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів	Використовує міжпредметні зв'язки, інтеграцію змісту різних освітніх галузей у навчанні учнів
Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів	Порівнює ефективність різних інноваційних методик і технологій навчання, виховання і розвитку учнів засобами освітньої галузі/ навчального предмета (інтегрованого курсу)
Здатність розвивати в учнів критичне мислення	Застосовує методики і технології розуміння учнями себе, своїх цінностей і потреб, усвідомлення маніпуляцій і реагування на них; формує та розвиває навички критичного мислення в учнів
Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу	Володіє різними методиками та інструментами оцінювання та моніторингу результатів навчання учнів, коригує їх індивідуальні освітні траєкторії учнів з урахуванням отриманих результатів
Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів	У процесі навчання, виховання і розвитку учнів формує у них ціннісні ставлення до суспільства і держави, сім'ї та родини, природи, мистецтва і культури, праці, до себе (до свого фізичного, психічного, соціального «Я»), інших осіб
	Застосовує індивідуальні підходи до формування та розвитку ціннісних ставлень в учнів
Інформаційно-цифрова компетентність	
Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності	Уміє використовувати цифрові пристрої, їх програмне забезпечення, цифрові сервіси та технології для організації освітнього процесу, професійного спілкування; опрацьовує основні типи даних (тексти, презентації, графіки, електронні таблиці, аудіо- та відеоматеріали тощо); використовує цифрові сервіси та технології для професійного розвитку (онлайн-тренінги, дистанційні курси тощо); уміє захистити власні персональні дані в мережі Інтернет; уникає небезпек в інформаційному просторі, вміє перевіряти надійність джерел і достовірність інформації в мережі Інтернет; розпізнає використання маніпуляційних технологій в мережі Інтернет; дотримується академічної доброчесності, вимог з охорони авторських прав під час використання та поширення електронних (цифрових) освітніх ресурсів
Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси	Добирає, накопичує, впорядковує та використовує електронні (цифрові) освітні ресурси в освітньому процесі та професійному розвитку Уміє вдосконалювати наявні електронні (цифрові) освітні ресурси відповідно до освітніх потреб учнів; уміє створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси (особисто або спільно з іншими), здійснювати захист відповідної інформації; надає учням доступ до електронних (цифрових) освітніх ресурсів
Здатність використовувати	Періодично використовує електронні (цифрові) навчальні. дидактичні матеріали, створені особисто;

цифрові технології в освітньому процесі	аналізує ефективність цифрових інструментів оцінювання та обирає доцільні для використання; може вдосконалювати процес оцінювання в електронному (цифровому) освітньому середовищі
Психологічна компетентність	
Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів	Усвідомлює вплив вікових особливостей учнів на різні сфери їх розвитку, психічні процеси та використовує відповідні форми і методи роботи з учнями; розпізнає індивідуальні особливості учнів (навчальні стилі, типи темпераменту, особливості розвитку тощо) та враховує їх під час планування та здійснення освітнього процесу Використовує індивідуальний підхід у роботі з учнями, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами Здійснює диференційоване навчання для забезпечення освітніх потреб учнів Здійснює необхідні адаптації/модифікації в освітньому процесі у роботі з особами з особливими освітніми потребами
Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності	Використовує стратегії роботи, які сприяють розвитку позитивної самооцінки дітей, їхньої я- ідентичності Визначає прояви завищеної чи заниженої самооцінки учнів з метою її коригування Створює умови для формування позитивної самооцінки учнів, їхньої я-ідентичності Надає рекомендації батькам, іншим вчителям щодо використання стратегій, які сприяють розвитку позитивної самооцінки учнів, їхньої я- ідентичності
Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність	Планує освітній процес (використання методів роботи, навчальних матеріалів, навчальних завдань тощо) та здійснює його для розвитку пізнавальної діяльності учнів Застосовує стратегії роботи, які сприяють розвитку пізнавальної діяльності учнів Створює умови для розвитку пізнавальної діяльності учнів Використовує розроблені та апробовані у власному педагогічному досвіді прийоми щодо розвитку мотивації та організації пізнавальної діяльності учнів
Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною	Підтримує взаємодію між учнями для сприяння їхньому соціальному розвитку, формуванню навичок взаємодопомоги та співпраці Використовує різні стратегії роботи, які заохочують учнів до взаємодії між собою (створення спільних правил класу, кооперативне навчання тощо) Пропонує учням форми діяльності, що допомагають їм розвивати навички активного слухання, розпізнавати свої емоції та емоції інших, виражати свої емоції Демонструє дотримання демократичних цінностей у професійній діяльності, заохочуючи кожного учня виражати свою думку та брати участь у прийнятті рішень
Емоційно-етична компетентність	
Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами	Використовує навички позитивного розв'язання конфліктних ситуацій; використовує в освітньому процесі практики усвідомлення та розуміння емоцій інших людей; використовує практики критичного мислення, що спрямовані на розуміння власних потреб, бажань і цінностей, а також свого оточення Конструктивно реагує на стрес, володіє способами запобігання

	професійному вигоранню
Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу	Підтримує конструктивні та виважені стосунки з усіма учасниками освітнього процесу
Здатність усвідомлювати і поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі	Спілкується, ураховуючи культурні та особистісні відмінності усіх учасників освітнього процесу
Компетентність педагогічного партнерства	
Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі	Застосовує механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин з учнями в освітньому процесі
Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства	Визначає та враховує запити і очікування батьків щодо навчання своїх дітей та особистої участі в освітньому процесі Залучає батьків до участі в освітньому процесі, а також до прийняття рішень, що стосуються навчання, виховання і розвитку учнів Надає консультативну та інформаційну підтримку батькам щодо навчання, виховання і розвитку їхніх дітей Надає консультативну та інформаційну підтримку батькам щодо навчання, виховання і розвитку їхніх дітей Співпрацює з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами
Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами	Знає основні ролі і завдання членів команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами Використовує різні форми, засоби і стратегії комунікації з членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з метою її підтримки в освітньому процесі, у тому числі оплаті Виявляє навички командної роботи з метою підтримки учнів (модерує групове обговорення, спільне прийняття рішень тощо) Здійснює відповідні адаптації навчальних матеріалів, методів навчання як результат співпраці із залученими фахівцями
Інклюзивна компетентність	
Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища	Використовує інструменти забезпечення інклюзивного навчання; застосовує принципи і стратегії універсального дизайну та розумного пристосування для забезпечення доступності освітнього середовища
Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами	Застосовує індивідуальний та диференційований підходи для надання індивідуальної підтримки учням; розробляє (за потреби) індивідуальну програму розвитку, індивідуальний навчальний план для осіб з особливими освітніми потребами спільно з іншими фахівцями та батьками
Здатність забезпечувати в освітньому	Виявляє потреби, здібності, інтереси, навчальні можливості учнів та організовує з їх урахуванням процес навчання,

середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів	виховання і розвитку
Здатність організувати безпечно освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу	Застосовує під час організації освітнього середовища правила безпеки життєдіяльності, санітарні правила та норми, протиепідемічні правила, засади раціональної організації праці та відпочинку
	Добирає та застосовує в освітньому середовищі здоров'язбережувальні засоби та ресурси
	Своєчасно розпізнає ознаки насильства, булінгу (цькування), здійснює заходи щодо запобігання та протидії насильству, булінгу (цькування)
Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни	Володіє методиками профілактично-просвітницької роботи щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни Бере участь в освітніх профілактичних заходах з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни Організовує у взаємодії з учнями та іншими учасниками освітнього процесу просвітницько-навчальні заходи щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни
Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя	Планує та здійснює освітній процес з урахуванням засад здорового та безпечного способів життя
	Популяризує здоровий та безпечний способи життя, формує стійкий інтерес і позитивну мотивацію учнів до особистої гігієни, фізичної активності і відпочинку, безпечної поведінки, здорового харчування, запобігання шкідливим звичкам
Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності	Дотримується у професійній діяльності правил безпеки життєдіяльності, санітарно-гігієнічних вимог, протиепідемічних правил; володіє прийомами збереження особистого фізичного та психічного здоров'я під час професійної діяльності
Здатність надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу	Знає умови надання домедичної допомоги відповідно до законодавства; розпізнає зовнішні ознаки погіршення самопочуття людини; володіє прийомами та навичками надання домедичної допомоги в різних ситуаціях; надає домедичну допомогу учасникам освітнього процесу у випадку погіршення самопочуття, отримання травм та інших ситуаціях (у разі потреби)
Проектувальна компетентність	
Здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів	Створює в навчальному приміщенні (на території закладу освіти) осередки навчання, виховання і розвитку учнів відповідно до їхніх індивідуальних потреб
Прогностична компетентність	
Прогностична компетентність	Гнучко планує освітній процес, ураховуючи зворотній зв'язок від учнів щодо засвоєння навчального матеріалу
Здатність планувати освітній процес	Аналізує помилки та труднощі учнів у навчанні з метою подальшого планування та коригування освітнього процесу; планує види діяльності на навчальному занятті, які сприяють розвитку життєвих навичок учнів, ураховуючи різні способи

	сприймання ними навчального матеріалу
Організаційна компетентність	
Здатність організувати процес навчання, виховання і розвитку учнів	Ефективно організує освітній процес з метою підвищення якості навчання, заохочує учнів до співпраці та взаємодопомоги; забезпечує наступність і поступовий перехід між різними видами навчальної діяльності; розробляє та застосовує прийоми організації індивідуальної, групової, колективної діяльності учнів
Здатність організувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів	Організує навчальні заняття різних типів; застосовує різні види і форми навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до їх дидактичних цілей і поставлених завдань, з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей учнів; здійснює пошук нових, сучасних форм навчальної та пізнавальної діяльності учнів і використовує їх у педагогічній діяльності
Оцінювально-аналітична компетентність	
Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів	Урізноманітнює інструментарій оцінювання відповідно до освітніх потреб і можливостей учнів
	Розробляє критерії формувального оцінювання результатів навчання учнів; ураховує результати формувального та підсумкового оцінювання для визначення разом із учнями цілей навчання
Здатність аналізувати результати навчання учнів	Використовує методи аналізу результатів навчання учнів з метою подальшого врахування у плануванні освітнього процесу; конструктивно коментує результати виконаних учнями завдань; аналізує помилки і труднощі учнів з метою надання їм підтримки у навчанні
Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів	Навчає учнів методам самоаналізу та аналізу результатів навчання для подальшого коригування способів і засобів досягнення поставленої спільно з учнями мети навчання
Інноваційна компетентність	
Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі	Добирає та застосовує методи наукового пізнання відповідно до пізнавальних інтересів і потреб учнів, володіє методами проектування та моделювання
Здатність використовувати інновації у професійній діяльності	Добирає та застосовує інноваційні форми, методи, прийоми, засоби навчання у педагогічній діяльності, оцінює їхню результативність
Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності	Демонструє відкритість до ідей та рішень усіх учасників освітнього процесу, готовність розглядати пропозиції та апробувати нові підходи до розв'язання проблем і запобігання їм
Здатність до навчання впродовж життя	Визначає стратегічні та оперативні цілі підвищення фахової майстерності відповідно до власних професійних потреб
Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя	Планує власний професійний розвиток відповідно до визначених цілей
	Обирає види, форми, програми та суб'єктів підвищення кваліфікації відповідно до власних професійних потреб
Здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та	Використовує різні форми взаємодії з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки; використовує можливості супервізії з метою професійного розвитку

підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо)	
Рефлексивна компетентність Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби	Аналізує, оцінює результати та відстежує динаміку власної професійної діяльності (з урахуванням результатів навчання учнів, моніторингових досліджень тощо), власний рівень професійної компетентності та його вплив на результати професійної діяльності
	Визначає відповідність власних професійних компетентностей чинним вимогам, сильні та слабкі сторони власної педагогічної діяльності, потребу в розвитку власних компетентностей (з урахуванням освітніх інновацій, індивідуальних освітніх потреб учнів тощо)